

AGERSØ

- en naturperle i Østersøens delta

Oplevelser
og
aktiviteter
på

Historie og landskab

Agersø ligger i mellem Storebælt og Smålandsfarvandet. Øen er 6,5 km lang i nord-syd retning og knap 3 km bred i øst-vest retning. Den har et areal på 684 ha og er nu landfast med øen Egholm nord for Agersø. Agersø adskilles fra Sjælland mod øst af det 64 m dybe Agersø Sund og afgrænses mod syd af Omø Sund. Der er 3 km mellem Sjællands sydvestlige punkt Stignæs og Agersø Havn, og færgeoverfarten her tager blot et kvarter.

De store dybder i sundene er en følge af smeltevandets voldsomme erosion, da ismasserne i Storebælt under den sidste istid smeltede for 12.000 til 15.000 år siden. Agersø ligger i Østersøens delta, og dens kyster formes også i dag dynamisk af de kraftige vandstrømme, der skal ud gennem Storebælt og Agersø Sund. Nogle steder nedbrydes kysten, andre steder lægges der nyt land til. Øens højeste punkt er 12 m over havets overflade.

Beboet fra stenalderen – senere kongelig vildtbane – i dag en levende del af Kyst-Danmark

Langdysser og fund af talrige flinteredskaber viser, at Agersø har været beboet tidligt fra stenalderen. Her har været god tilgang til føderessourcer i form af fisk, skaldyr og vildt. Øen var oprindelig skovdækket, men skoven blev fældet, og

Rørhøgen holder mest til i rørsump og vådområder, men ofte ser man den jage over enge og marker.

Skålstenen ligger ved Østerhoved. Fordybningerne blev sandsynligvis lavet i bronzealderen.

i dag findes der kun to små rester af den oprindelige løvskov og flere nye vildtplantninger. I 1200-årene blev øen en Kongelig Vildtbane, og i Valdemar Sejrs "Jordebog" over hans ejendomme nævnes, at der var både hjort og dådyr på øen samt "Æbin". De sidste formodes at være de aber, som Dronning Bengerd havde med til Valdemar som bryllupsgave, og som blev sat ud

på Agersø omkring 1214. De overlevede næppe længe.

I 2017 er der ca. 175 faste beboere på Agersø, hvortil kommer mange sommerhusbeboere og turister. Hovederhvervene er i dag turisme, landbrug, fiskeri, gartneri og forskellige liberale erhverv.

Kystlandet

Agersø rummer mange naturtyper. De lavvandede områder tæt på kysten varierer, nogle steder er der tangskove, andre steder undersøiske enge med ålegræs eller blåmuslingebanker. Strandene varierer også – på vestkysten ud mod Storebælt er der lange, lige sandstrande. På østsiden mere bløde strande og områder med mange sten. Her er områder, hvor der sker aflejring og dannelse af nyt land i form af odder og nye småøer. På nord- og vestsiden af Egholm er der stenstrande. Enkelte steder er der lave klinter. Mod syd forbinder "Skagen" (gammelt ord for en odde) nu den gamle Agersø med Helleholm, der endnu for 200 år siden var en lille, selvstændig ø. En tur langs strandene er altid afvekslende.

Indlandet

Det meste af Agersø er opdyrket, men der er mod syd (Helleholm) og nord (Egholm) betydelige områder med strandenge og strandoverdrev. Der er mange plantearter, der kan tåle saltvandet, og en stor del af arealerne afgræsses af kødkvæg. Engene er et Eldorado for ynglende og trækkende vandfugle. Mod vest findes flere større vådområder med rørskove – Rørmade, Lillemade og Vestermose, der alle huser et spændende fugleliv. Syd for Agersø By er der to større, ferske søer Skage Sø og Fedte Sø, og ved dæmningen til Egholm er der lagunesøer med brakvand. Overalt på øen er der mange vandhuller, som er levesteder for nogle af Danmarks sjældneste padder som f.eks. klokkefrøen. Øens landmænd har i de senere år fået gravet 15 nye vandhuller på deres arealer. Det bidrager til, at vi også i årene fremover vil have livskraftige bestande af disse arter, der ellers er trængte i det intensivt dyrkede landbrugsland.

Etiketter fra kryddersnaps lavet på Agersøs planter. Tegnet af Agersøs kunstner Ib Marquardsen.

Rundt på Agersø

1. Agersø Naturcenter kan bookes til dagsbesøg eller overnatning af skoler/institutioner/ grupper og foreninger, der ønsker at udforske naturen og livet på Agersø.
2. Madpakkehuset er klar til alle gæster på Agersø, der ønsker at sidde indenfor og spise madpakken. Der er informationer at finde om Agersø i Madpakkehuset, og der kan lånes materialer, som gør turen rundt på øen endnu sjovere (kikkerter, fiskenet m.v.). Madpakkehuset ligger centralt imellem Naturcentret, Agersø Hallen, legepladsen og købmandshandlen.
3. Shelters. På marken efter Agersø Hallen står 5 shelters, som kan benyttes af alle mod en betaling på 25 kr. pr shelter for hver overnatning. Der er grillplads og dejlig udsigt.
4. Skansen - i daglig tale Batteriet - blev bygget under Englandskrigen (1807-1814) til forsvar af Sjælland. I 2014 blev Skansen genopført med kanoner og plancheudstillinger af "Foreningen for Agersøs Ve og Vel". Se mere på Agersøportalen: www.agersoe.net
5. Skålstenen. Ved vådområdet Enghaven ligger skålstenen, som er en stor sten med små fordybninger, og der sandsynligvis er den ældste, kendte form for helleristninger.
6. Helleholm vildtreservat er et adgangsreguleret område, hvor du skal følge anvisninger fra de opsatte skilte.

Eller hvad med en badetur? Du kan gå i vandet langs hele Agersø, men moder natur bestemmer hvert år både udseendet og komforten på strandene. Badestrandene langs vestkysten af Agersø tilbyder normalt masser af sandstrand og børnevenligt badevand (lavt). Du kommer til stranden via Lillemadevej, Vrangsbjergvej og Strandgårdsvej.

Naturen må gerne betrædes - men trød varsomt

Du er velkommen i naturen, når du overholder Naturbeskyttelseslovens regler for færdsel i naturen. På stranden skal hunde være i snor i tiden 1. april til 30. september, og motor-kørsel er forbudt på stranden. Færdsel er ikke tilladt på dyrkede og hegnede arealer. Vis hensyn! God tur!

Agersøs planter og dyr

Agersø rummer året rundt en righoldig natur. Langs kysterne er der mulighed for at se marsvin og sæler. Flere steder er der gode fiskepladser, og på det lave vand kan man stryge rejser. Med Naturcentrets undervandskikkerter kan man gå på opdagelse i tangskovene og se, hvad der gemmer sig i ålegræsset. Der er strandkrabber og meget mere.

På land er der mange forskellige vilde plantearter, nogle er spiselige og alle er spændende, hvis man fordyber sig i botanikkens verden. Naturcentrets håndbøger kan hjælpe dig til at bestemme, hvilke planter du har set. Hvor mange plantearter findes der på Agersø? Vi ved det ikke – endnu. Strandkål, strandaster, vild asparges, cikorie, kodriver og mange flere blomstrer og tiltrækker bier, sommerfugle og andre insekter.

I de lune augustnætter kommer natsværmerne frem. På en nat i august 2016 blev der fundet 64 forskellige arter af natsommerfugle, nogle af dem havner i maverne på øens flagermus. Blandt dagsommerfuglene lever bl.a. den brunlige perlemorsommerfugl stadig på Agersø. Den er nu næsten forsvundet fra Sjælland.

Nogle af Danmarks sjældneste og mest truede padder lever her også, f.eks. klokkefrø, strandtudse, grønbroget tudse og stor og lille vandsalamander. Blandt krybdyrerne er snogen almindelig.

Forår og efterår passerer mange 100.000 fugle øen, og mange slår sig ned og raster på øen. Agersø ligger centralt på den store hovedtrækrute – Fugleflugtslinjen – mellem ynglepladserne i Skandinavien og Rusland og vinterkvartererne i Vest- og Sydeuropa og Afrika. Øens landsvaller flyver helt til Sydafrika. Havterne når endda helt ned til Antarktis – en flyvetur på 2 x 20.000 km – hvert år. De fortjener respekt! – Undgå at forstyrre dem på deres ynglepladser på stranden.

To steder på øen ringmærkes fugle, og ederfuglene på Helleholm og Egholm er i mange år blevet optalt. Under trækket raster store flokke af svømmeænder (især krikænder og pipeænder) og gæs (grågæs, bramgæs). Mange arter af de truede vadefugle raster på øen, bl.a. brushøns, og Agersø har stadig gode bestande af ynglende viber, strandskader, rødben og klyder. Sølvmåge og svartbag yngler sammen med en lille koloni af stormmåger. Havørnen ses ofte, og i yngletiden jager øens 2-3 par rørhøge i lav flugt over land. Når solen er gået ned, tager skovhornuglerne over og gør livet usikkert for mus og mosegrise. Harer, rådyr (udsatte) og pindsvin er almindelige – på Agersø findes der ingen rovdyr.

Plante- og dyrelivet er beskyttet gennem udpegningen af et NATURA 2000-område og for vandfuglenes vedkommende også et RAMSAR-område, der omfatter hele Agersø og tilgrænsende arealer.

Strandtudse med æg og haletudser

Fiskehejre

Havterne

Dværgterne

Storspove

Grågås

Vibe

Rødben med unger

Strandskade

Stor præstekrave med æg og unger

Pibeand

Strandasters

Rejnfan

Krikand

Strandkål

Aktiviteter på Agersø Naturcenter

Når du booker Agersø Naturcenter, kan/skal du samtidig booke et naturarrangement. På Agersø Naturcenter tilbyder vi mange forskellige aktiviteter, og vi kan altid lave et spændende og informativt arrangement, som passer til jeres ønske.

Vores aktiviteter handler alle om naturen eller historien om Agersø, og som guider benytter vi helst en agersøbo, som helt naturligt relaterer aktiviteten til livet på Agersø. Naturcentret udvikler løbende nye aktiviteter/arrangementer, som beskrives på hjemmesiden www.agersoenaturcenter.dk. Som faste aktiviteter tilbyder naturcentret:

- Gadekærrets hemmeligheder
- På jagt efter mad i naturen
- Fossiljagt
- Fuglelivet på Agersø
- Hvad gemmer sig i rusen?
- Kender du Krabben?
- Fortællerværksteder: Skansen (krig og fred på Agersø). Historiestalden (Agersø i gamle dage). Agersø Kirke og Agersø Mølle.

Naturcentret indeholder køkken, spisestue, undervisnings-/udstillingslokale og 3 soverum med i alt 30 madrasser (køjesenge). Der er 4 toiletter på Naturcentret, og der er adgang til bedefaciliteter i den nærliggende Agersø Hal. Der er idrætsplads og legeplads ved siden af naturcentret, og derudover er der en stor gammel have omkring naturcentret. I haven er der grydekomfur og bålsted med remedier (pander, popcornsnet, gryder m.v.).

Sov ude – sov inde. Naturcentret har også en stor lavvu, som vi gerne sætter op i haven til gæsterne, og derudover har vi på en nærliggende mark 5 sheltere og en hyggelig bålplads med grill.

Godt at vide:

Færgerejsning sker via www.aofaerger.dk eller på telefon 58 19 53 11.

Der er busruter fra Korsør og Slagelse, der via Skælskør kører ud til Stignæs Færgesø.

Agersø Købmandshandel ligger lige overfor naturcentret, og de kan levere alt til alle måltider. Du kan eventuelt forhåndsbestille varer på telefon 58 19 80 12 eller agersoekoebmand@mail.dk

Agersø Kro tilbyder mod betaling ture på øen med traktorbusen (traktor med lukket og trafiksikket vogn). Kontakt Agersø kro på telefon 58 19 80 03 eller info@agersoekro.dk

Når du lejer Agersø Naturcenter med overnatning får du automatisk 3 timers gratis brug af Agersøhallen til sport og leg, samt adgang til hallens bedefaciliteter. Book på www.agersoenaturcenter.dk eller ring 60 71 71 96.

Udgvjet af: Agersø Naturcenter • Tekst: Ditte Holst, Hans Skotte Møller • Tegninger: Ib Marquardsen (etiketter og krabbe), Stig Bachmann Nielsen (fugle og padder) • Fotos: Gudrun Rishede (børn), Klaus Mortensen (strandstads), Lars Maltha Rasmussen (have), Ditte Holst (naturcenter), Peer Ravn (klokkefæ), Stig Bachmann Nielsen (strandstads), Søren Wille (rorhøg, skålsten, strandeng med hus) • Produktion: Naturplan